

Latvijas Republikas Senāta

senatoru Dzintras Baltas, /Persona C/ un /Persona B/

ATSEVIŠKĀS DOMAS

lietā Nr. C77943822, SKC-13/2026

Rīgā 2026. gada 10. februārī

Senāta Civillietu departaments paplašinātā sastāvā 2026. gada 27. janvārī pieņēma lēmumu (turpmāk – Senāta lēmums) atstāt negrozītu Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 12. decembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Vidzemes rajona tiesas 2023. gada 17. oktobra lēmums par tiesvedības izbeigšanu civillietā SIA /Nosaukums B/ prasībā pret šīs sabiedrības bijušo valdes locekli /Persona A/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu, un noraidīt SIA /Nosaukums B/ iesniegto blakus sūdzību.

[1] Atbildot uz tiesību jautājumu par Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā termiņa juridisko raksturu un šī termiņa notecējuma tiesiskajām sekām, Senāta lēmumā atzīts, ka minētais termiņš ir prekluzīvs termiņš, kura notecējums neatgriezeniski izbeidz sabiedrības dalībnieku vairākuma prasības tiesību uz dalībnieku sapulces lēmumā minētajām zaudējumu atlīdzības pozīcijām (sk. *Senāta lēmuma 8. un 10.7. punktu*).

Nepiekrītam Senāta lēmumā izteiktajai atziņai par to, kuras tieši subjektīvās tiesības spēkā esība ir aprobežota ar Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzēto trīs mēnešu prekluzīvo termiņu, proti, ka šī termiņa notecējums neatgriezeniski izbeidz sabiedrības dalībnieku vairākuma prasības tiesību uz dalībnieku sapulces lēmumā minētajām zaudējumu atlīdzības pozīcijām.

Senatoru vairākuma viedoklim iepriekšminētajā aspektā nepiekrītam turpmāk norādīto argumentu un apsvērumu dēļ.

[2] Kā noteikts Komerclikuma 172. panta pirmajā daļā, prasību pret valdes locekli sabiedrība ceļ, pamatojoties uz dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu, kas pieņemts ar klātesošo vienkāršu balsu vairākumu, un šādas sabiedrības prasības celšanai statūtos nedrīkst noteikt lielāku balsu vairākumu. Komerclikuma 210. panta pirmās daļas 7. punktā un 268. panta pirmās daļas 4. punktā imperatīvi noteikts, ka tikai dalībnieku (akcionāru) sapulce ir kompetenta pieņemt lēmumu par sabiedrības prasības celšanu pret valdes locekli. Turklāt Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzēts, ka sabiedrības prasība ceļama tiesā triju mēnešu laikā no dienas, kad dalībnieku (akcionāru) sapulce pieņēmusi lēmumu par prasības celšanu.

Tātad saskaņā ar minētajām normām priekšnoteikums sabiedrības prasības celšanai pret valdes locekli ir dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmums par šādas prasības celšanu (sk. *Senāta 2013. gada 27. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-312/2013, [C15258109](#), 9.4. punktu*).

Konkrētajā lietā Senātam tostarp bija jādod atbilde uz tiesību jautājumu, vai Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētais trīs mēnešu termiņš ir prekluzīvs termiņš un kuras tieši subjektīvās tiesības spēkā esība ir aprobežota ar šo termiņu (sal. *Senāta lēmuma 8. punktu*).

[2.1] Atbildē uz minētā tiesību jautājuma pirmo daļu pievienojamies Senāta judikatūrā pastāvīgi atzītajam (sk. arī *Senāta lēmuma 10.2. punktu*), ka Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētais trīs mēnešu termiņš, kas skaitāms no dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanas dienas, ir uzskatāms par prekluzīvu termiņu prasības tiesības izlietošanai (sk. *Senāta 2012. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-66/2012, C20206808, 5.2. un 9. punktu, 2013. gada 18. jūnija rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKC-472/2013, C28332808, 2016. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. SKC-190/2016, [C28385209](#), 7. punktu, 2019. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-326/2019, [ECLI:LV:AT:2019:1216.C28327508.10.S](#), 9.3. punktu*).

[2.2] Savukārt, atbildot uz minētā tiesību jautājuma otro daļu, visupirms jāņem vērā, ka – tā kā kapitālsabiedrība ir juridiska fikcija un pastāv tikai tās dalībnieku (akcionāru) interesēs – valdes loceklis atbild par sabiedrības mantas un pastarpināti arī par dalībnieku (akcionāru) mantas (t. i., kapitāla daļu, akciju) vērtības samazināšanos. Tāpēc likumā noteikts (sk. *Komerclikuma 210. panta pirmās daļas 7.punktu un 268. panta pirmās daļas 4. punktu*), ka lēmuma par sabiedrības prasības celšanu pret valdes locekli pieņemšana ir ekskluzīvā dalībnieku (akcionāru) sapulces kompetencē (sk. *Senāta (Civillietu departamenta paplašinātais sastāvs) 2016. gada 7. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-7/2016, [C39072411](#), 10. punktu*). Turklāt, kā noteikts Komerclikuma 172. panta trešajā daļā, „sabiedrības prasību pret valdes locekli ceļ un uztur padome”, bet, „ja sabiedrībai nav padomes, dalībnieku sapulce, kura pieņem lēmumu par prasības celšanu pret valdes locekļiem, prasības celšanai un uzturēšanai ievēlē vienu vai vairākus sabiedrības pārstāvjus”.

Vienlaikus Senāta judikatūrā atzīts, ka kapitālsabiedrības piespiedu likvidācijas gadījumā sabiedrības prasības celšanai pret valdes locekli dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmums nav nepieciešams, jo piespiedu likvidācijas gadījumā nepastāv aizsargājamās intereses, kuru labad Komerclikuma 172. panta pirmajā daļā ir noteikta prasība pēc dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma. Proti, prasība pēc dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma ir noteikta, lai novērstu iespējamus interešu konfliktus, kā arī garantētu valdes loceklim komerciālās rīcības brīvību un neatkarību, tādējādi nodrošinot valdes loceklim iespēju vadīt sabiedrību atbilstoši tās labākajām interesēm un nepakļauties citu valdes locekļu vai atsevišķu dalībnieku (akcionāru) spiedienam. Taču, uzsākot sabiedrības piespiedu likvidācijas procesu, valdes locekļa komerciālās rīcības brīvības un neatkarības nodrošināšanas vajadzība atkrīt, jo valdes un padomes funkcijas pārņem sabiedrības likvidators, kuram ir pienākums rūpēties par kreditoru interešu ievērošanu. Arī interešu konflikta problemātika piespiedu likvidācijas gadījumā nepastāv, jo likvidatoru ieceļ komercreģistra iestāde, nevis dalībnieku (akcionāru) sapulce (sk. *Senāta (Civillietu departamenta paplašinātais sastāvs) 2023. gada 28. novembra lēmuma lietā Nr. SKC-273/2023, [ECLI:LV:AT:2023:1128.C30637921.24.L](#), 11. punktu*).

Senāta judikatūrā arī atzīts, ka gadījumā, kad kapitālsabiedrība kļūst maksātnespējīga, par galvenajām finansiāli ieinteresētajām personām sabiedrības darbībā kļūst kreditori, kuri riskē ciest zaudējumus, sabiedrībai kā parādniecei neveiksmīgi turpinot saimniecisko darbību. Sākoties sabiedrības finansiālajām grūtībām, valdes locekļa pienākums ir nodrošināt sabiedrības mantas saglabāšanu un nepieļaut objektīvi nepamatotu tās saistību pieaugumu, lai būtu iespējams maksimāli apmierināt kreditoru prasījumus. Tāpēc viens no instrumentiem, kā atgūt līdzekļus kreditoru prasījumu apmierināšanai sabiedrības maksātnespējas procesā, ir sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzības piedziņa no valdes locekļa (sk. *Senāta (Civillietu departamenta paplašinātais sastāvs) 2016. gada 7. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-7/2016, [C39072411](#), 10. punktu*). Turklāt tas, ka prasību pret valdes locekli par zaudējumu atlīdzības piedziņu sabiedrība nav cēlusi Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētajā trīs mēnešu termiņā, kas skaitāms no dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanas dienas, neatņem administratoram tiesību pēc sabiedrības maksātnespējas procesa pasludināšanas celt un uzturēt pret valdes locekli prasību par sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzības piedziņu (sk. *Senāta 2020. gada 24. februāra rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKC-517/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0224.C68424117.10.L](#)*).

Visbeidzot, kā izriet no Komerclikuma 172. panta otrās un sestās daļas noteikumiem, minētā trīs mēnešu termiņa noteņēmums neizslēdz dalībnieku mazākuma iespēju pieprasīt sabiedrības prasības celšanu pret valdes locekli par to pašu priekšmetu un pamatu, kāds bijis norādīts dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumā, jo nodrošināma arī mazākuma dalībnieku tiesību un likumisko interešu efektīva aizsardzība. Turklāt Komerclikuma 173. otrajā daļā imperatīvi noteikts, ka dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmums par valdes vai padomes locekļa atbrīvošanu no atbildības vai par izlīguma slēgšanu ar viņu neierobežo dalībnieku mazākuma tiesību celt tiesā prasību saskaņā ar šā Komerclikuma 172. panta otrās daļas noteikumiem.

[2.3] No iepriekšminētā izriet, ka Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētais trīs mēnešu prekluzīvais termiņš, kas skaitāms no dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanas dienas, aprobežo nevis sabiedrībai piederošo materiāltiesisko prasījuma tiesību pret valdes locekli par viņa prettiesiskās rīcības dēļ sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, bet gan sabiedrības padomei vai dalībnieku (akcionāru) sapulces ievēlētam sabiedrības pārstāvim ar Komerclikuma 172. panta trešo daļu piešķirto prasības tiesību, t. i., tiesību uz konkrētā dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pamata un atbilstoši šajā lēmumā norādītajam prasības priekšmetam un pamatam celt tiesā sabiedrības prasību pret valdes locekli par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Šajā ziņā jāpiekrīt SIA /Nosaukums B/ blakus sūdzības argumentam, ka sabiedrības interesēs ir tas, lai padome vai dalībnieku (akcionāru) sapulces ievēlētais sabiedrības pārstāvis bez pamatota iemesla nevilcinātos ar sabiedrības prasības celšanu pret valdes locekli. Tajā pašā laikā sabiedrības un tās dalībnieku (akcionāru), kā arī sabiedrības kreditoru interesēs nav neatgriezeniski zaudēt sabiedrības prasījuma tiesību pret valdes locekli tikai tā iemesla dēļ, ka, piemēram, šis sabiedrības padomes vai dalībnieku (akcionāru) sapulces ievēlētais sabiedrības pārstāvja ļauna nolūka vai nolaidības dēļ sabiedrības prasība pret valdes locekli par sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzības piedziņu netiek celta trīs mēnešu laikā, skaitot no dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanas dienas.

Tādējādi Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā prekluzīvā termiņa notecējums nevis izbeidz sabiedrības materiāltiesisko prasījuma tiesību pret valdes locekli par viņa prettiesiskās rīcības dēļ sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu (šis prasījums ir pakļauts Komerclikuma 169. panta piektajā daļā paredzētajam piecu gadu noilguma termiņam), bet gan izbeidz Komerclikuma 172. panta trešajā daļā noteikto sabiedrības padomes vai dalībnieku (akcionāru) sapulces ievēlētais sabiedrības pārstāvja tiesību celt tiesā sabiedrības prasību pret valdes locekli par zaudējumu atlīdzības piedziņu, pamatojoties uz konkrēto dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu un par tajā norādīto prasības priekšmetu un pamatu.

[2.4] Jāpiebilst, ka arī senatoru vairākuma viedoklis, kas atspoguļots Senāta lēmuma 10.8. punktā, galu galā ir mīkstinājis Senāta lēmuma iepriekšējā punktā sniegto kategorisko atbildi, ka Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā trīs mēnešu prekluzīvā termiņa notecējums neatgriezeniski izbeidz sabiedrības dalībnieku vairākuma prasības tiesību uz dalībnieku sapulces lēmumā minētajām zaudējumu atlīdzības pozīcijām (sk. *Senāta lēmuma 10.7.punktu*).

Proti, kā secināts Senāta lēmumā, minētā termiņa notecējums nevis izbeidz sabiedrības prasības tiesību vispār, bet gan neatgriezeniski izbeidz sabiedrības dalībnieku vairākuma tiesību celt sabiedrības prasību, pamatojoties uz konkrēto dalībnieku sapulces lēmumu un par tajā norādīto priekšmetu un pamatu (sk. *Senāta lēmuma 10.8. punktu*).

[2.5] Viss iepriekšminētais savukārt nozīmē, ka pēc Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā prekluzīvā termiņa notecējuma, kas izbeidz sabiedrības padomes vai dalībnieku (akcionāru) sapulces ievēlētais sabiedrības pārstāvja tiesību celt tiesā sabiedrības prasību pret valdes locekli par zaudējumu atlīdzības piedziņu, pamatojoties uz konkrēto dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu un par tajā norādīto prasības priekšmetu un pamatu (sk. *Komerclikuma 172. panta trešo daļu*), dalībnieku (akcionāru) sapulcei nav liegts pieņemt jaunu lēmumu par sabiedrības prasības celšanu pret valdes locekli par to pašu prasības priekšmetu un pamatu.

Šāds jauns dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmums izraisa arī jaunu Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā trīs mēnešu prekluzīvā termiņa tecējuma sākumu.

[3] Ņemot vērā to, ka pēc AS /Nosaukums A/ 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulces lēmuma par sabiedrības prasības celšanu šāda prasība pret bijušo valdes locekli /Persona A/ tika celta tiesā vienīgi 2022. gada 2. septembrī, turklāt prasības pieteikumā bija norādītas vairākas tādas zaudējumu atlīdzības pozīcijas, par kurām minētajā sapulcē nebija lemts vispār, tiesa – neraugoties uz atsevišķiem trūkumiem lēmuma pamatojumā (sk. *Senāta lēmuma 11. punktu*) – bija nonākusi pie pareiza lietas iznākuma, t. i., pie tiesvedības izbeigšanas prasības tiesības neesības dēļ.

Citiem vārdiem, Komerclikuma 172. panta sestās daļas pirmajā teikumā paredzētā trīs mēnešu prekluzīvā termiņa notecējuma dēļ sabiedrības padome bija zaudējusi tiesību, pamatojoties uz AS /Nosaukums A/ 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulces lēmumu, celt tiesā sabiedrības prasību pret bijušo valdes locekli /Persona A/ par šajā lēmumā norādīto prasības priekšmetu un pamatu, kā arī nebija ieguvusi atbilstošu prasības tiesību attiecībā uz tām zaudējumu atlīdzības pozīcijām, par kurām minētajā sapulcē nebija lemts vispār. Tāpēc arī Senāta lēmumā ietvertais rezultāts – atstāt negrozītu Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 12. decembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Vidzemes rajona tiesas 2023. gada 17. oktobra lēmums par tiesvedības izbeigšanu, – kā tāds ir atbilstošs konkrētā gadījuma apstākļiem.

